Švejnar: Nespěchejte se sazbami

ČESKO-AMERICKÝ EKONOM NEVIDÍ DŮVOD K RYCHLÉMU RŮSTU ÚROKOVÝCH SAZEB. MÍNÍ, ŽE INFLACE JE POD KONTROLOU A TRH PRÁCE SE DOSTANE DO ROVNOVÁHY SÁM.

Marek Miler
marek.miler@economia.cz

Ekonom Jan Švejnar, působící v USA na prestižní Kolumbijské univerzitě, vstoupil do polemiky s Českou národní bankou (ČNB) a vyslovil se proti dalšímu rychlému zvyšování sazeb.

Švejnar argumentuje, že se české hospodářství zatím nepřehřívá, protože nepřichází vlna zrychlující se inflace. Vyšší sazby, které obecně lidem i firmám zdražují hypotéky a úvěry, by podle ekonoma zbytečně poškodily české podniky oproti evropským konkurentům. V eurozóně jsou totiž sazby už teď nižší.

„Další rychlé zvyšování může být kontraproduktivní," řekl Švejnar v rozhovoru s HN. „Pokud si mohou evropské firmy půjčovat za nulovou nebo velice nízkou úrokovou míru – a naše podniky a podnikatelé musí platit o procentní bod nebo o dva a půl bodu více –, tak se to dříve nebo později projeví v konkurenční nevýhodě, zvláště u dlouhodobých investic," dodal ekonom.

Česká ekonomika zažívá období prosperity. Firmám se daří, lidem rostou platy a víc utrácejí. Hospodářství podle expertů dokonce naráží na své limity kvůli nedostatku pracovníků. Počet volných míst, které firmy zkoušejí zaplnit prostřednictvím úřadů práce, už překročil čtvrt milionu. Právě napětí na trhu práce a rekordní růst cen nemovitostí jsou podle centrálních bankéřů znaky přehřívající se ekonomiky. Banka z obavy před zrychlením inflace zvedla svoji klíčovou úrokovou sazbu letos už celkem třikrát, naposledy 3. srpna. Při posledním zvýšení zároveň představila novou prognózu ekonomického vývoje, která nově letos počítá ještě s dvěma zvýšeními.

Takzvaná dvoutýdenní repo sazba, od které se odvíjejí ceny úvěrů a hypoték komerčních bank, je teď na úrovni 1,25 procenta a na konci roku by teoreticky mohla být až na 1,75 procenta.

Nejspolehlivějším ukazatelem toho, zda se tuzemské hospodářství přehřívá, je podle Švejnara inflace – tedy růst cen výrobků a služeb. „Zde je inflace stále ještě mírná, a donedávna byla dokonce příliš nízká. Žádnou inflační vlnu tudíž nezažíváme," soudí ekonom.

Data Českého statistického úřadu ukazují, že inflace nezrychluje. Letos její meziroční míra kolísá mezi 1,7 a 2,6 procenta. V závěru loňského roku byla vyšší. V červenci byla 2,3 procenta, jen mírně nad dvouprocentním cílem, o který usiluje centrální banka.

Výhled na vyšší sazby obhajuje ČNB tím, že k růstu cen přispějí mzdy a slabší než očekávaná koruna. Ta zdražuje zboží z dovozu.

Jan Švejnar také reagoval na argument, že signálem přehřívání ekonomiky je rostoucí nedostatek pracovních sil. Pracovní trh v Česku ale podle něj dobrým ukazatelem není, protože je v dlouhodobé nerovnováze kvůli nízkým platům. S růstem platů se tato nerovnováha může snížit. „S vyššími mzdami se sníží poptávka po pracovních silách a naopak víc lidí bude ochotno pracovat – to bude dostávat pracovní trh do rovnováhy," řekl HN.

Dramatický není podle něj ani růst cen na nemovitostním trhu, který byl za loňský rok podle statistik nejrychlejší v Evropské unii. „Ceny nemovitostí rostou, ale v průměru jsou i v Praze stále ještě pod úrovní jak západních měst, tak i metropolí jako Varšava a Budapešť." Navíc podle něj zadlužování začalo z nízké úrovně, a Češi tak jsou stále ještě pozadu oproti zbytku Evropy.

Ekonom a pedagog Švejnar na kolumbijské univerzitě působí jako ředitel Centra pro globální hospodářskou politiku. Je také zakladatelem studijního centra CERGE-EI při Karlově univerzitě. V roce 2008 se střetl s Václavem Klausem v kandidatuře na post prezidenta České republiky.

Aby si české hospodářství udrželo růst i v následujících letech a vyhnulo se recesi – například kvůli obchodním válkám nebo dopadu automatizace, mělo by investovat do výstavby silnic a železnic a ostatní infrastruktury, říká Švejnar. K tomu by podle něj vláda měla například vytvořit část rozpočtu, který by byl zaměřen na tyto investice, jež mají zpravidla vysokou návratnost. K financování této části rozpočtu by stát mohl v současné době nízkých sazeb využít dluhopisy. Vláda by se tak vyhnula kritice, že nesnižuje schodek veřejných financí v době konjunktury.

„Velké varování například vidím v té zprávě, že vlak z Vídně do Berlína jede rychleji, když se vyhne České republice, ačkoli to samozřejmě není kratší cesta. Jestli někdo potřebuje důkaz, že naše infrastruktura potřebuje zlepšit, tak tady ho má," řekl ekonom. Investice by se měly také týkat optických sítí a digitalizace státní správy.

Dalším z doporučení je zlepšit fungování vysokých škol a vytvářet prostředí pro špičkový výzkum a inovaci, aby se Češi přímo podíleli na robotizaci a automatizaci průmyslu. S tím souvisí i otevření vysokých škol konkurenci a nástup školného.

„Existují asi čtyři celosvětové žebříčky univerzit. Žádná naše univerzita není mezi prvními třemi ani čtyřmi sty! Jak bychom se asi dívali na takové umístění v jiném oboru, třeba ve sportu? Okresní přebor," řekl Švejnar HN.

Česko-americký ekonom je také přesvědčen, že země by měla přijmout euro, respektive být v té měnové unii, ve které je Německo. Vláda by podle něj měla vstup připravovat, třeba tím, že by Česko usilovalo o vstup do takzvaného mechanismu směnných kurzů ERM II. Po dvou letech v tomto režimu, který prokáže stabilitu měny, se podle Švejnara lze definitivně rozhodnout, zda do eurozóny hned vstoupit, či ne.

Švejnar v rozhovoru nevyloučil, že by se mohl vrátit do české politiky - pokud by šlo o pozici, ve které by měl šanci věci měnit, a kdyby nebyli jiní vhodní kandidáti.

Pracovní trh je v dlouhodobé nerovnováze. Ale především trh se zbožím a službami nejeví náznaky přehřátí. Další rychlé zvyšování sazeb může být kontraproduktivní.

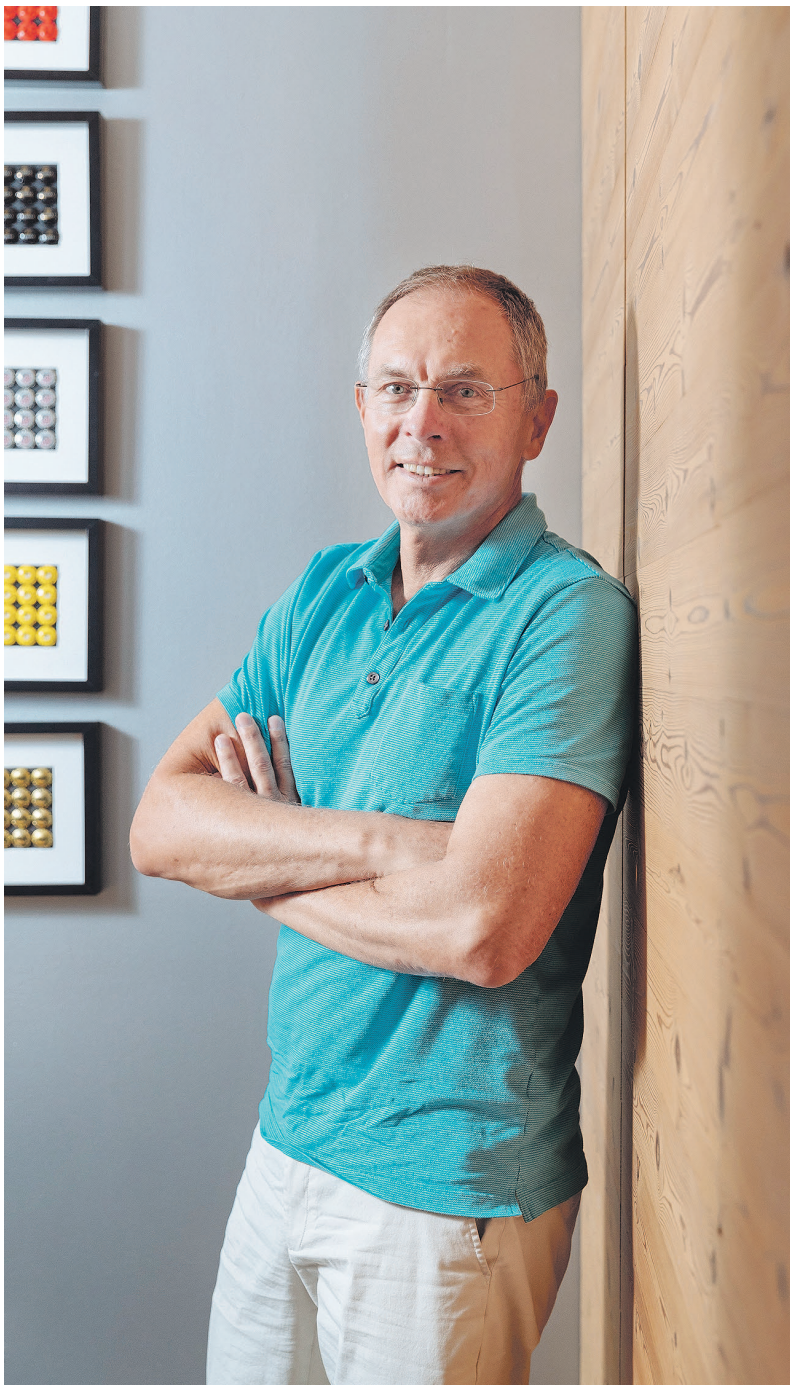

Jan Švejnar (65)

Profesor Kolumbijské univerzity v New Yorku, kde působí jako ředitel Centra pro globální hospodářskou politiku. Emigroval v mládí, v roce 1981 získal americké občanství. Po pádu komunismu založil při Univerzitě Karlově centrum pro postgraduální studium ekonomie CERGE-EI, z něhož vzešla řada českých ekonomů. V centru působí coby předseda. Také založil think-tank IDEA, jehož ambicí je zprostředkovávat závěry ekonomického výzkumu českým politikům a veřejné správě. V roce 2008 kandidoval na post českého prezidenta, nakonec zvítězil Václav Klaus.

Foto: HN – Lukáš Bíba

VÝVOJ REPO SAZBY A INFLACE (v procentech)

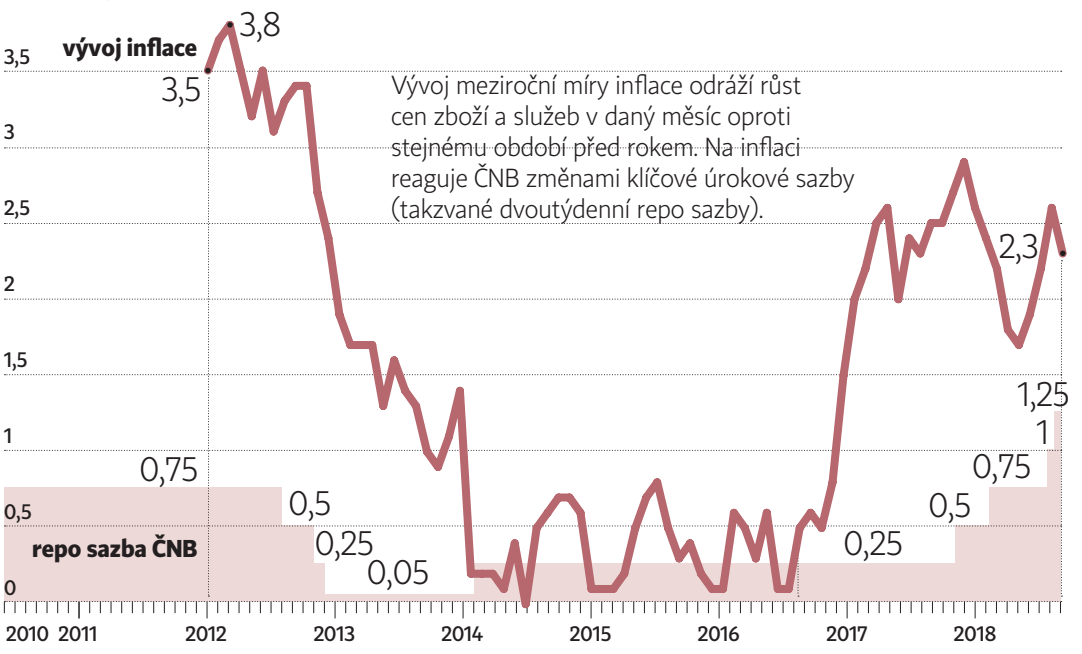

Zdroj: ČNB, ČSÚ